

uns ramos pa καθά *μυῖσηθ*» (plural ribagorçà per -ets) Llaguarres; més al Sud també allà apareix el vulgarisme *miš*:- «caçarà amb vesc aquell *mišón*?» Alins de Llitera.

Molt vigorós a Tortosa (*moixonet*, Vergés Paulí, *Espurnes* v. 16), i entra encara de ple en el Maestrat: «en semblant revolcadissa / xafen tota la matissa / del contorn; ab xilladissa / esbarrats se són fugits tots los *moixons*», *Seidia* (203). Però després l'ús es va enararint i cap a l'Horta ho senten com un mot peculiar del Princ. (Renat, «El Camí», 14-iv-1934), que ells reemplacen per l'ús ampliat i impropri de *pardal*. També a les Illes li han fet una guerra més o menys exterminadora les seves accs. figurades, secundàries i concurrents (peix, membre viril, bossot: per a aquesta, veg. *MOIX*).

L'àrea del mot català s'estén fins alguns punts d'Aragó, car diuen encara *moixón* almenys a la Vall de Gistaú, alta i baixa (Casac., *BDC* xxiv, 175) i GaDiego (*Hom. MzPi*. II, 13) cita un *mixchón* «pájaro», *mischoné* «pajarito» d'un dicc. aragonès de T. Costa; mentre que ja no ultrapassa la carena pirinenca, i en llengua d'oc regnen pertot els tipus *aucèu*, *-cel* (aran. *audèt*), *auceloun*, *passeroun*. Curiosament, però, resorgeix el mot, amb significat ben semblant, al Nord del domini francès, car el tipus *moisson* és el nom del pardal en una extensa arcada que va des de molts punts de Normandia (Calvados, Eure, Seine Inf.), pels dialectes picard i való fins a una part de Lorena (incloent tot el dept. Meurthe-et-Moselle), *ALF* m. 866 (*moineau*).

En tot el domini dialectal való, designa de més a més «un petit oiseau quelconque», *ALF* m. 938 i 939 (*oiseau*, *dénicher des nids d'oiseaux*), vegeu els treballs de Marchot (*RFgn*. XII, 647; *ARom*. VI, 1922, 362) i Jud (*ZRPb*. xxxviii, 1917, 39 i 62); el való *mouchon*, *moission*, no és pas recent, però sobretot ja trobem algunes dades medievals amb aquest sentit a Lorena amb la grafia *moixon* i a Picardia *moisson* (Godefroy, s. v.); per això s'ha cregut que calia corregir *musco* en *muscio* en les gloses de Reichenau (com ho accepten l'estudi de Hetzer, *Die Reichenauer Glossen*, *BhZRPb*. VII, 14, 42, 56 i Marchot¹ i Sofer en llurs treballs), en les quals es llegeix «passer: *musco* vel omnes minutae aves» (n.º 1057): és sabut que es tracta d'una important font del llatí vulgar, si bé tardana (S. VIII) i que sembla correspondre a la zona de Suïssa o el Rin. D'altra banda, des del romànic d'aquesta zona, el mot es va propagar, en aquest sentit i ja des d'antic, als parlars nord-occidentals del germànic continental: b.-al. mj. *musche* 'pardal' (Suolahti, *Die deutschen Vogelnamen*, 128), neerl. mj. *musche*, avui holandès *musch*, flamenc *mus* «moineau».

En el seu valor més primitiu aquest mot romànic havia designat un volàtil encara més petit que un moixonet: una mosqueta o mosquit, valor amb el qual el tenim ja en un parell de fonts del llatí parlat i tardà: «culice: *musicione*» en el *Liber Glossarum* (*CGL* v, 187.6), compost a Espanya a la primera meitat del segle VIII (var. *moscione*, *CGL* VI, p. 720, que no sé si

és d'un altre glossari o d'un altre ms. del mateix); també ho trobem com a nom de mosquetes o mosquits que infesten, com és sabut, els dipòsits de vi, en les *Etymologiae* de Sant Isidor, enmig d'una enumeració d'insectes: «oestrus --- tabanus --- bibiones sunt qui in vino nascuntur, quos vulgo *musiciones* a musto appellanti; gurgulio dicitur, quia pene nihil aliud est nisi guttur ---» (XII, viii, 16) i així van seguint les seves rebuscades explicacions etimològiques: els mss. D, T i U porten *musiciones* amb *c*, però Lindsay posa *mustiones* en el seu text perquè així ho pressuposa l'«etimologia» de l'enginyós i fantàstic bisbe sevillà. Però és clar que en el S. VII en què ell vivia ja feia alguns centenars d'anys que els nexes -STI- -SCI- s'havien confós en la pronunciació.

Per tant no tenim cap base filològica ni fonètica per aprovar la derivació etimològica de *MUSTUS* que el sant ens voldria donar entenenç, i que van admetre com a possible o ferma, amb més o menys dubtes i reserves, *MzPi*. (*Orig.*, 98), M-Lübke i Sofer (*Lat. u. Rom. aus Isidorus*, 104). Car semànticament és molt més natural partir de *MUSCA* (cf. *mosquit*, fr. *moucheron* etc., o cast. *pájaro mosca* i anàlegs), i el pas a volàtils més grossets com el *moixó* i el *pardal*, difícilment es comprendria sinó des de la idea d'ésser semblant a una mosca o moscarda, i a penes es podria concebre si hagués estat pròpiament un mosquit; també en l'aspecte morfològic la formació d'aquest derivat, natural des de *MUSCA*, esdevindria altrament forçada.

Endemés el significat etimològic s'ha mantingut amb poc canvi en altres llengües romàniques: *moisson* és «moucheron, cousin», ja en occità medieval (*Floretus*, c. 1300, cap al Roine, *RLR* xxv, 74a), avui *mouissou* en provençal rodanès etc. «petite mouche, moucheron; cousin; puceron; biberon, ivrogne» (*TdF*)² està fins als Alps i Delfinat (allí *mouichoun*, *mouchou*), d'on els derivats o variants sufixals *moissala*, *moissalon* (< dissim. de *-onon*?) que ja apareixen també en fonts medievals (*PSW* v, 291).

D'altra banda en diversos dialectes portuguesos: Tras-os-Montes *mochões* 'mosquits' (*Revista Lusitana* XIV, 86), port. *muchão* 'espècie de mosquit que frequenta llocs humits, especialment trulls i cellers', «trompeteiro», que hom registra a Penedono i altres llocs (Figueiredo; M-Lübke, *ZRPb*. xxxii, 498), car és també de l'Alentejo: S. da Silva Neto (*Rev. Brasileira de Filol.* I, 1955, 23-26) assenyala *moxão*, *moxom*, 'mosquit' ja en diversos textos dels Ss. XIV-XVI, en els quals apareix sempre escrit amb -x- (no pas -sch- o -chtal com mots de la mena de *crischão* 'cristià' o *bescha* 'bèstia').

Amb una sufixació més ampliatada va existir també en mossàrab, on *mušulyún* figura en Ibn Loyon (Almeria, 1.^a meitat S. XIV), i en el Tignari, com a nom d'una mena de mosquit que es cria a les figueres salvatges o cabrafigues (Simonet, *Glos.*, s. v. *moxolyón*): és una derivació paral·lela a la del delfinès i prov. alpí *mouissilhou*, *mouchilhou* «moucheron» (que el *TdF* pren com a var. fonètica de *mousqui(l)hou*), que no deu ser un cas de l'evolució dialectal *sca* > *issa*, puix